

ФОРМУЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СЕМАНТИКИ ОБРАЗНОГО ПОРІВНЯННЯ

Пропонується універсальна формула образного порівняння, яка репрезентує семантичну модель останнього на глибинному рівні і є застосовною до будь-якого з його типів. Незалежно від мови дослідження, вона виказує кількісно-якісне співвідношення складників образного порівняння із зазначенням природи відношень між предметом та еталоном порівняння.

Ключові слова: образне порівняння, компаративність, предмет порівняння, еталон порівняння, основа порівняння.

A universal formula of simile is proposed, which represents the semantic model of its deep structure and is applicable to any of its types. Regardless of the language, it expresses the quantitative-qualitative ratio of simile components with an indication of the nature of relationship between the tenor and the vehicle.

Key words: simile, comparative structure, tenor, vehicle, ground.

Незалежно від форми, образне порівняння (далі – ОП) завжди володіє принципами внутрішнього упорядкування компаративних відношень між його складниками, що не завжди є очевидним на поверхневому рівні, проте незмінно його характеризує на глибинному рівні.

Розуміючи, що пошук типової семантичної моделі, формули ОП, необхідний для того, щоб виключити можливість інтуїтив-

ності дослідника при аналізі компаративних конструкцій, мовознавці вивели декілька формул ОП: традиційна – $X + \text{як} + Y$, де середній елемент як можна замінити відповідним іншим формальним показником компаративності залежно від досліджуваної мови; $A (r) B$, де A – предмет, B – образ, а r – формальний показник порівняння [2]; $A - C - m B$, де A – предмет, B – образ, C – основа, а m – формальний показник порівняння [1]; $\{A + C + \beta + B\}$, де A – предмет; B – образ; C – основа; β – формальний показник порівняння [3]. Беззаперечно, існування типових формул для порівняння є результатом плідної і кропіткої роботи багатьох лінгвістів, однак звертають на себе увагу деякі недоліки саме такого кодування компаративної семантики: по-перше, перші дві формули однаково можна застосовувати як для образних, так і логічних порівнянь; по-друге, жодна з них не виказує природи відношень між складниками, включаючи знаки тире «-» або плюс «+».

ОП у цьому дослідженні вважається чотиричленним утворенням, яке складається з таких змінних: 1) предмета порівняння, 2) еталона порівняння; 3) основи порівняння і 4) формального показника порівняння.

Для виведення універсальної формули ОП важливо врахувати всі їх категоріальні особливості: 1) наявність концептуально віддалених предмета і еталона; 2) наявність непаритетної спільної ознаки, якою вони володіють у різному ступені; 3) наявність порівняльних відношень, що виникають на основі їх подібності, шляхом порівнювання один до одного.

Отже, для реалізації першої умови (наявність концептуально віддалених предмета і еталона) доцільно використати елементи різного порядку – X та Y .

Для реалізації другої умови (наявність спільної ознаки) у формулу ОП варто ввести умовне позначення, що символізувало б основу порівняння; ним може бути будь-яка інша (відмінна від X чи Y) літера, наприклад n . Оскільки спільна ознака є харак-

терною для учасників порівняння різною мірою, тобто непаритетною, то в формулі необхідно актуалізувати різний ступінь прояву ключової ознаки. Це уможлиблюють бінарні операції множення і піднесення до степеня. У реченні українською В неї брови, як шнурочки «тонкість брів» можна позначити за допомогою множення (Xn), а «тонкість шнурочків» – за допомогою піднесення до степеня (Y^n), що закономірно вказує на те, що Xn завжди буде кількісно меншим за Y^n .

Оскільки формула має демонструвати, в першу чергу, відношення між елементами, а не обмежуватися їх переліком, то потрібно розуміти, що наявні на сьогодні формули образного порівняння, на жаль, цих відношень не демонструють. Виходячи з того, що загальне значення ОП є синергетично зумовленим, воно не дорівнює сумі значень його елементів і виникає в результаті експліцитного чи імпліцитного акцентування спільної ознаки, яка виділяється на основі їх подібності. Так, у вищезазначеному прикладі форма брів прирівнюється до форми шнурочків [приблизно їм дорівнює]. Таким чином, виводячи формулу ОП, більш доцільним видається використання символу, який у математиці, логіці та інших точних науках використовується для позначення двох приблизно рівних величин, різницею між якими в даній конкретній задачі (в нашому випадку – в даному конкретному контексті) можна знехтувати, тобто знаку приблизної рівності « \approx ». Використання символу приблизної рівності в універсальній формулі ОП, власне, уможливить показати тип відношень між предметом та образом порівняння.

Отже, загальна формула для ОП буде мати вигляд $Xn \approx Y^n$, де X – предмет порівняння; Y – образ, з яким порівнюється X , тобто еталон; n – основа порівняння; « \approx » – символ, який кодує подібність між предметом та еталоном; Xn та Y^n – непаритетне володіння предметом та еталоном спільною ознакою, властивість цієї ознаки різною мірою.

Література

1. Замай С. Ю. Функционально-семантическая категория компаративности и средства ее репрезентации в русском и английском языках *Вестник Адыгейского гос. ун-та*. 2008. № 6. С. 93-96.
2. Малых Л. М. Логическая формула языкового сравнения. *Вестник ИГЛУ*. 2012. № 1 (17). С. 184-191.
3. Юдина Ю. И. Сравнения с невыраженным модулем как средство активизации читательской рефлексии. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия Языкознание*. 2010. № 2 (12). С. 31-35.